

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU
SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Tämä on alkuperäisen artikkelin rinnakkaistallenne (kustantajan versio).

Viite:

Joensuu-Salo, S., Viljamaa, A. & Varamäki, E. 2020. Yrittäjyyskompetenssin vaikutus pystyvyysuskomukseen ja sukupuolen merkitys. Teoksessa: S. Päällysaho, P. Junell, J. Latvanen, S. Saarikoski & S. Uusimäki (toim.) Seinäjoen ammattikorkeakoulu 2020: Osaamista strategian vahvuusaloilla. Seinäjoki: Seinäjoen ammattikorkeakoulu. Seinäjoen ammattikorkeakoulun julkaisusarja A. Tutkimuksia 33, 78 - 85.

YRITTÄJYYSKOMPETENSSIN VAIKUTUS PYSTYVYYSUSKOMUKSEEN JA SUKUPUOLEN MERKITYS

*Sanna Joensuu-Salo, FT, yliopettaja
SeAMK Liiketoiminta ja kulttuuri*

*Anmari Viljamaa, KTT, yliopettaja
SeAMK Liiketoiminta ja kulttuuri*

*Elina Varamäki, KTT, dosentti, vararehtori
SeAMK Toimisto*

1 JOHDANTOA

Euroopan komissio on nimennyt yrittäjyyden yhdeksi tietoyhteiskunnan avaintaidoksi (Bacigalupo ym. 2016) ja sen edistämiseksi on laadittu EntreComp-viitekehys. Viitekehys on ehdotus yhteiseksi näkemykseksi siitä, mitä yrittäjyysosaaminen on. Viitekehysten mukaan yrittäjyysosaaminen koostuu kolmesta toisistaan riippuvaisesta ja osin limittäisestä osa-alueesta: 1) ideat ja mahdollisuudet, 2) resurssien hallinta ja 3) toimeenpano. Viitekehys perustuu laajan asiantuntijoiden joukon näkemyksiin, joten oletusarvoisesti sen kuvaamalla yrittäjyysosaamisella eli kompetenssilla on yhteys myös yksilön käsitykseen omasta yrittäjyysosaamisestaan.

Yksilöiden yrittäjyysaikomusten tutkimuksessa yleisimmin käytetty malli on Ajzenin (1991) suunnitellun käyttäytymisen teoria. Teorian mukaan aikomus edeltää käyttäytymistä, ja aikomuksia puolestaan selittävät kolme eri tekijää: asenne, lähipiirin tuki ja pystyvyysuskomus. Kun tarkasteltava käyttäytyminen on yrittäjyys, asenne viittaa siihen, missä määrin yksilö pitää yrittäjyyttä hienona ja tavoiteltavana toimintana. Lähipiirin tuki viittaa lähipiirin yksilöön kohdistamaan positiiviseen tai negatiiviseen sosiaaliseen paineeseen ryhtyä tai olla ryhtymättä yrittäjäksi. Pystyvyysuskomus, johon tässä artikkelissa keskitytään, viittaa yksilön käsitykseen siitä, miten vaikeaa tai helppoa hänen olisi ryhtyä yrittäjäksi ja toimia yrittäjänä. Näin ollen on järkeenkäyvää, että pystyvyysuskomuksella ja yrittäjyyskompetenssilla on yhteys. Suurin osa yrittäjyysosaamiseen liittyvästä tutkimuksesta kuitenkin keskittyy tarkastelemaan kompetenssien yhteyttä menestykseen

työssä tai yrityksen menestykseen ja kasvuun (Mitchelmore & Rowley 2010). Aiemmassa tutkimuksessa ei ole tarkasteltu yrittäjyysosaamisen ja pystyvyyskomuksen välistä yhteyttä.

Sukupuolella on yrittäjyyden kentässä merkitystä. Miehet ryhtyvät yrittäjiksi todennäköisemmin kuin naiset sekä opintojen aikana että valmistuttuaan, ja heidän yrittäjyysaikomuksensa ovat korkeammat (Yordanova & Tarrazon 2010; Varamäki ym. 2015). Lisäksi on todettu, että naisten yrittäjyyteen liittyvä minäpystyvyys on heikompi (European Commission 2012), ja että yrittäjyysopetuksella on erilaiset vaikutukset mies- ja naispuolisiin opiskelijoihin (Joensuu ym. 2013). Näin ollen voidaan olettaa, että myös yrittäjyyskompetenssien ja pystyvyyskomuksen yhteys eroaa miehillä ja naisilla.

Artikkelissa esitetyn tutkimuksen tavoitteena on 1) tarkastella yrittäjyyskompetenssin osa-alueiden vaikutusta pystyvyyskomukseen korkeakouluopiskelijoilla sekä 2) selvittää sukupuolten välisiä eroja yrittäjyyskompetenssin vaikutuksesta pystyvyyskomukseen. Hypoteesiksi asetettua mallia testataan lineaarisella regressiolla. Sukupuolten välisten erojen selvittämiseksi mallia testataan erikseen naisilla ja miehillä.

2 TEORETTINEN VIITEKEHYS

Yrittäjyyskompetenssi on määritelty monella eri tavalla aiemmassa tutkimuksessa. Mitchelmoren ja Rowleyn (2010) tiivistelmän mukaan yrittäjyyskompetenssi koostuu yrittäjyyden menestyksekkään harjoittamisen kannalta relevanteista taidoista. Yleisesti hyväksytyn määritelmän puuttuminen vaikeuttaa aihepiirin tutkimusta ja kompetenssien kehittämistä systemaattisesti. Euroopan komission toimeksiannosta on nyt kehitetty ehdotus yhteiseksi määritelmäksi: EntreComp-viitekehys (Bacigalupo ym. 2016). Viitekehys koostuu taidoista, jotka jakautuvat kolmeen osa-alueeseen: ideat ja mahdollisuudet, resurssien hallinta ja toimeenpano (Taulukko 1).

Taulukko 1. Yrittäjyyskompetenssin 15 ydintaitoa osa-alueittain (perustuen Bacigalupo ym. 2016, käännös tekijöiden).

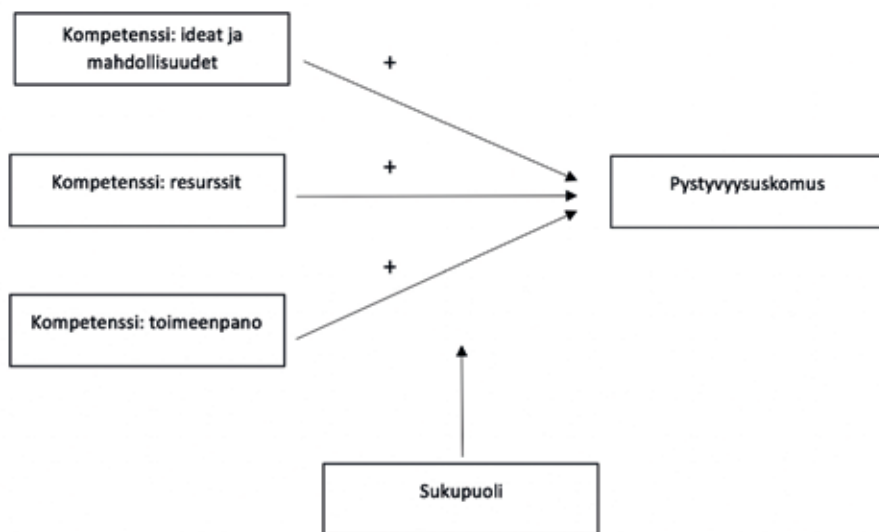
Ideat ja mahdollisuudet	Mahdollisuuksien havaitseminen
	Luovuus
	Tulevaisuuden visiointi
	Arvon tunnistaminen
	Eettinen ajattelu ja kestävä kehitys
Resurssien hallinta	Itsetuntemus ja minäpystyvyys
	Motivaatio ja sinnikkyys
	Resurssien hyödyntäminen
	Talouden lukutaito
	Muiden innostaminen
Toimeenpano	Aloitteellisuus
	Suunnittelu ja organisointi
	Epävarmuuden sieto
	Yhteistyökyky
	Kokemuksista oppiminen

EntreComp-viitekehyksessä yrittäjyyskompetenssi määritellään kyvyksi muuntaa toiminnaksi ideoita, jotka tuottavat arvoa muille (Bacigalupo ym. 2016). Yrittäjyyskompetenssi nähdään yleisenä avainkompetenssinä, jota jokainen tarvitsee osallistuakseen täysmääräisesti tietoyhteiskuntaan sen jäsenenä. EntreComp-viitekehysten mukaisen yrittäjyyskompetenssin keskiössä on arvonluonti niin yksityisellä, julkisella kuin kolmannellakin sektorilla, ja sitä hyödynnetään kaikilla elämän osa-alueilla.

EntreComp-viitekehys on varsin tuore, eikä sitä sellaisenaan ole vielä juuri testattu tutkimuksessa. Kirjallisuuden perusteella yrittäjyyskompetenssien voi kuitenkin odottaa olevan yhteydessä myös yrittäjämäiseen käyttäytymiseen ja yritystoimintaan. Aiemmin mainitussa suunnitellun käyttäytymisen teoriassa (Ajzen 1991) yksi kolmesta aikomuksista selittävästä tekijästä on pystyvyysuskomus eli yksilön käsitys siitä, missä määrin hänellä on osaamista ja muita resursseja, jotka mahdollistavat aiotun käyttäytymisen. Yrittäjyysaikomusten kohdalla on järkeenkäyvää olettaa, että yksilön näkemys omista mahdollisuuksistaan onnistua yrittäjänä on yhteydessä hänen yrittäjyyskompetenssihinsä. Aihetta ei ole kuitenkaan laajemmalti tutkittu. Farooq ym. (2018) katsovat, että hyvät yrittäjyystaidot vaikuttavat positiivisesti yksilön asenteisiin, lähipiirin tukeen ja pystyvyysuskomukseen. Toisessa

tutkimuksessa Farooq (2018) osoittaa, että yrittäjyystaidolla on suora ja positiivinen vaikutus pystyvyysuskomukseen. Näin ollen tässä tutkimuksessa oletetaan, että EntreComp-viitekehyksen mukainen yrittäjyyskompetenssi on positiivisessa suhteessa pystyvyysuskomukseen.

Aiempi tutkimus on osoittanut, että sukupuoli on keskeinen tekijä selitettäessä yrittäjyysaikomuksia ja yrittäjyyskäyttäytymistä (esim. Crant 1996; Sequeira, Mueller & McGee 2007; Joensuu ym. 2013). Naiset ovat vähemmän kiinnostuneita yrittäjäksi ryhtymisestä ja heillä on heikompi minäpystyvyys suhteessa yrittäjyyteen (Kickul, Wilson & Marino 2008). Yordanovan ja Tarrazon (2010) tutkimuksessa sukupuolen vaikutus yrittäjyysaikomuksiin välittyi pystyvyysuskomuksen kautta. Aiempaan tutkimukseen perustuen oletetaan siis, että yrittäjyyskompetenssin vaikutus pystyvyysuskomukseen on erilainen eri sukupuolilla. Testattava malli esitetään kuviossa 1.

Kuvio 1. Testattava malli.

Mallissa esitetään neljä hypoteesia:

H1: Kompetenssin osa-alueella ideat ja mahdollisuudet on positiivinen yhteys pystyvyysuskomukseen.

H2: Kompetenssin osa-alueella resurssien hallinta on positiivinen yhteys pystyvyysuskomukseen.

H3: Kompetenssin osa-alueella toimeenpano on positiivinen yhteys pystyvyysuskomukseen.

H4: Mallin vaikutussuhteet ovat erilaiset miehillä ja naisilla.

3 MENETELMÄT

Tutkimuksen aineisto kerättiin Seinäjoen ammattikorkeakoulun ensimmäisen vuoden opiskelijoilta syksyllä 2019. Aineiston keruussa käytettiin itse täytettävää kyselyä. Aineisto koostuu 501 vastauksesta, joista 49 % saatiin naisilta ja 51 % miehiltä. Vastaajien keski-ikä on 24 vuotta. 37 % vastaajista opiskelee tekniikan aloilla, 23 % sosiaali- ja terveystieteiden aloilla, 18 % liiketalouden alalla, 7 % ravitsemisalalla, 9 % maatalousalalla ja 6 % kulttuurialalla.

Käytetty kyselylomake on kehitetty ja testattu Suomessa. Pystyvyyssuorituksen osalta hyödynnettiin Kolvereidin (1996) mittaria. Kysymyksiä on viisi ja mittarin luotettavuus on Nunnallyn (1978) suositusten mukaan hyväksyttävä (Cronbachin alfa 0.77). Yrittäjyyskompetenssin osalta mittari kehitettiin tätä tutkimusta ajatellen EntreComp-viitekehyksen pohjalta. Kunkin osa-alueen mittari koostui viidestä kysymyksestä. Osa-alueen ideat ja mahdollisuudet luotettavuus oli hyvä (0.81), osa-alueen resurssien hallinta hyväksyttävä (0.76) ja osa-alueen toimeenpano hyväksyttävä (0.79).

Tiedonkeruuseen liittyvää ongelmaa eli ns. common method vinoumaa testattiin Harmanin (1976) yhden faktorin testillä. Jos tuloksena nousee esiin vain yksi faktori tai yksi faktori selittää valtaosan vaihtelusta, silloin luotettavuudessa voi olla ongelma (Podsakoff & Organ 1986). Testiä varten toteutettiin pääakselifaktorointi kaikille muuttujille Podsakoffin ym. (2003) suositusten mukaisesti. Aineiston koko oli riittävä faktorointia varten (KMO = 0.93). Faktoroinnissa löytyi kolme erillistä faktoria, joiden ominaisarvo oli enemmän kuin 1. Nämä selittivät yhteensä 48 prosenttia vaihtelusta. Ensimmäinen faktori selitti 22 prosenttia. Näin ollen voidaan todeta, että tältä osin vinouma ei ole todennäköinen.

Tutkimuksessa esitetyn mallin testaamiseen käytettiin lineaarista regressioanalyysiä. Malli testattiin erikseen miehille ja naisille, jotta mahdolliset sukupuolierot näkyvät mallin vaikutussuhteissa.

4 TULOKSET

Taulukossa 2 ovat pystyvyyssuoruksesta selittävän lineaarisen regression tulokset. Tulosten perusteella malli selittää merkitsevästi pystyvyyssuoruksesta, eli yrittäjyysosaamisen ja pystyvyyssuorituksen välillä on yhteys. Naisopiskelijoiden (malli A) osalta malli selittää 25 % pystyvyyssuorituksen vaihtelusta (F-testi 27.476***), ja miesopiskelijoiden (malli B) osalta 22 % (F-testi 24.323***).

Taulukko 2. Lineaarisen regression tulokset.

	Malli A (naiset)	Malli B (miehet)
Vakio	1.137 (.349)	1.284 (.368)
Ideat ja mahdollisuudet	.016 (.116) β .013	.130 (.114) β .110
Resurssien hallinta	.360** (.118) β .326	.205 (.116) β .170
Toimeenpano	.208 (.132) β .186	.276* (.129) β .232
R ²	.254	.227
Korjattu R ²	.245	.217
F-testi	27.476***	24.323***
Keskivirheet suluissa. *, ** ja *** ilmaisevat merkitsevyytasoja 90 %, 95 % ja 99 %		

Merkitsevissä osa-alueissa on selkeä ero sukupuolten välillä. Naisopiskelijoilla osa-alue resurssien hallinta on ainoa merkitsevä muuttuja (β .326**), kun taas miesopiskelijoilla vain osa-alue toimeenpano on merkitsevä (β .232*) pystyvyysuskomuksen selittäjänä. Tulosten perusteella hypoteesi 1 hylätään. Osa-alueella ideat ja mahdollisuudet ei ole yhteyttä pystyvyysuskomukseen. Hypoteesi 2 saa tukea naisopiskelijoiden osalta, mutta ei miesten osalta. Kompetenssin osa-alueella resurssien hallinta on positiivinen yhteys pystyvyysuskomukseen, mutta vain naisten osalta. Hypoteesi 3 saa vuorostaan tukea miesopiskelijoiden osalta, mutta ei naisten osalta. Miehillä osa-alue toimeenpano on positiivisessa yhteydessä pystyvyysuskomukseen, mutta ei naisilla. Hypoteesi 4 saa tukea. Mallin vaikutussuhteet ovat erilaiset miehillä ja naisilla.

5 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimuksen ensimmäinen tavoite oli tarkastella yrittäjyysosaamisen vaikutusta pystyvyysuskomukseen korkeakouluopiskelijoilla. Tulokset osoittavat, että yrittäjyyskompetenssi on yhteydessä pystyvyysuskomukseen. Henkilöillä, joilla on vahvempi yrittäjyysosaaminen, on myös enemmän uskoa siihen, että he menestyisivät yrittäjänä, jos niin haluaisivat. Tämä tukee Mitchelmoren ja Rowleyn

(2010) näkemystä, jonka mukaan yrittäjyysosaamisella on merkitystä yrittäjyyden menestyksekkäälle harjoittamiselle.

Toinen tavoite oli tarkastella sukupuolten välisiä eroja yrittäjyysosaamisen vaikutuksessa pystyvyysuskomukseen. Tulokset vahvistavat, että eroja todella on. Yrittäjyysosaaminen selittää merkitsevästi pystyvyysuskomusta molemmilla sukupuolilla, mutta naisilla resurssien osa-alue on tärkein selittäjä, kun taas miehillä toimeenpanon osa-alue on tärkein. Aiemmassa tutkimuksessa on osoitettu, että naisilla on miehiin verrattuna heikompi minäpystyvyys yrittäjyyteen liittyen (Kickul ym. 2008). Minäpystyvyys sisältyy yrittäjyyskompetenssin osa-alueeseen resurssien hallinta. Tulosten perusteella minäpystyvyys on keskeinen tekijä, jos halutaan edistää naisten yrittäjyyttä. Edistämällä vahvan minäpystyvyyden kehittymistä ja panostamalla muihin osa-alueen resurssien hallinta osatekijöihin voidaan vaikuttaa myönteisesti naisten pystyvyysuskomukseen ja siten puolestaan yrittäjyysaikomuksiin ja lopulta myös yrittäjyyskäyttäytymiseen.

Tulosten perusteella voidaan tehdä joitain johtopäätöksiä yrittäjyyskasvatuksen suhteen. Miesten kohdalla on tärkeää kehittää heidän aloitekykyään sekä valmiuksiaan suunnitella, organisoida, hallita riskiä, tehdä yhteistyötä muiden kanssa ja oppia kokemuksistaan. Miehille tiimityöskentely, joka kehittää yhteistyötaitoja, on näin ollen eduksi. Tärkeää on myös reflektointi, esimerkiksi oppimispäiväkirjojen tai kokemuksista käytävien keskustelujen muodossa. Naisten kohdalla tärkeimmiksi nousevat itsetuntemuksen ja minäpystyvyyden kehittyminen sekä motivaatio ja talouden ymmärrys. Myös kyky saada toiset innostumaan on tärkeä. Naisten minäpystyvyyden kehittämiseksi yrittäjyyskasvatuksen tulisi tarjota myönteisiä kokemuksia yrittäjyydestä ja yrittäjyyden kaltaisissa tilanteissa onnistumisesta. Tällaisia mahdollisuuksia tarjoavat esimerkiksi työelämäyhteistyön projektit. Myös naiset voivat hyötyä itsereflektiosta esimerkiksi harjoitusten tai motivaatiokeskustelujen muodossa.

Tutkimuksen tuloksia arvioitaessa on hyvä huomioida sen rajoitukset. Tutkimusaineisto kerättiin vain yhdestä maasta ja korkeakoulusta. Aineisto on poikkileikkaus yhden ajankohdan tilanteesta. Tulokset on syytä todentaa useammassa maassa. Pitkittäistutkimukset antaisivat paremman kuvan siitä, kuinka yrittäjyyskasvatuksella voidaan vaikuttaa miesten ja naisten yrittäjyysosaamiseen.

LÄHTEET

- Ajzen, I. 1991. The theory of planned behavior. *Organizational behavior and human decision processes* 50 (2), 179 - 211. doi: 10.1016/0749-5978(91)90020-T
- Bacigalupo, M., Kampylis, P., Punie, Y. & Van den Brande, G. 2016. *EntreComp: the entrepreneurship competence framework* [Verkköjulkaisu]. Luxembourg: Publication Office of the European Union. [Viitattu 16.8.2020]. Saatavana: <https://op.europa.eu/s/ok5X>
- Crant, M. 1996. The proactive personality scale as a predictor of entrepreneurial intentions. *Journal of small business management* 34 (3), 42 - 49.
- European Commission. 2012. *Effects and impact of entrepreneurship programmes in higher education*. DG for Enterprise and Industry. [Verkköjulkaisu]. Brussels: Entrepreneurship Unit. [Viitattu 16.8.2020]. Saatavana: <https://url.fi/111q>
- Farooq, M. S. 2018. Modelling the significance of social support and entrepreneurial skills for determining entrepreneurial behavior of individuals: A structural equation modelling approach. *World journal of entrepreneurship, management and sustainable development* 14 (3), 242 - 266. doi: 10.1108/WJEMSD-12-2017-0096
- Farooq, M. S., Salam, M., Fayolle, A., Jaafar, N. & Ayupp, K. 2018. Impact of service quality on customer satisfaction in Malaysia airlines: a PLS-SEM approach. *Journal of air transport management* 67 (1), 169 - 180. doi: 10.1016/j.jairtraman.2017.12.008
- Harman, H. 1976. *Modern factor analysis*. 3. ed. Chicago: University of Chicago Press.
- Joensuu, S., Viljamaa, A., Varamäki, E. & Tornikoski, E. 2013. Development of entrepreneurial intention in higher education and the effect of gender – a latent growth curve analysis. *Education + Training* 55 (8/9), 781 - 803. doi: 10.1108/ET-06-2013-0084
- Kickul, J., Wilson, F. & Marlino, D. 2008. Are misalignments of perceptions and self-efficacy causing gender gaps in entrepreneurial intentions among our nation's teens? *Journal of small business and enterprise development* 15 (2), 321 - 335. doi: 10.1108/14626000810871709
- Kolvereid, L. 1996. Prediction of employment status choice intentions. *Entrepreneurship theory and practice* 21 (1), 47 - 57. doi: 10.1177/104225879602100104
- Mitchellmore, S. & Rowley, J. 2010. Entrepreneurial competencies: a literature review and development agenda. *International journal of entrepreneurial behavior & research* 16 (2), 92 - 111. doi: 10.1108/13552551011026995
- Nunnally, J. C. 1978. *Psychometric theory*. 2. ed. New York: McGraw-Hill.
- Podsakoff, P. M., MacKenzie, S. B., Lee, J.-Y., & Podsakoff, N. P. 2003. Common method biases in behavioral research: A critical review of the literature and recommended remedies. *Journal of applied psychology* 88 (5), 879 - 903. doi: 10.1037/0021-9010.88.5.879
- Podsakoff, P. M. & Organ, D. 1986. Self-reports in organizational research: Problems and prospects. *Journal of management* 12 (2), 531 - 544. doi: 10.1177/014920638601200408
- Sequeira, J., Mueller, S. & McGee, J. 2007. The influence of social ties and self-efficacy in forming entrepreneurial intentions and motivating nascent behaviour. *Journal of developmental entrepreneurship* 12 (3), 275 - 293. doi: 10.1142/S108494670700068X
- Varamäki, E., Joensuu, S., Tornikoski, E. & Viljamaa, A. 2015. The development of entrepreneurial potential among higher education students. *Journal of small business and enterprise development* 22 (3), 563 - 589. doi: 10.1108/JSBED-02-2012-0027
- Yordanova, D. & Tarrazon, M.-A. 2010. Gender differences in entrepreneurial intentions: evidence from Bulgaria. *Journal of developmental entrepreneurship* 15 (3), 245 - 261. doi: 10.1142/S1084946710001543